

ВІДГУК офіційного опонента

Чередніченко Галини Анатоліївни

на дисертацію **Ципіної Діани Савеліївни**

«Формування риторичної компетентності майбутніх менеджерів в умовах магістерської підготовки», подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04. – теорія і методика професійної освіти

1.Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковою тематикою.

Аналіз освітньо-професійної програми підготовки магістрів галузі знань «Менеджмент», а також досвід викладачів вищої школи свідчать, що існуюча система підготовки слухачів магістратури спрямована головним чином на розвиток когнітивної сфери у процесі вивчення фахових дисциплін. У сучасних умовах для майбутніх менеджерів важливим є вміле керування підлеглими, лідерство у колективі, вплив на комунікативні процеси на підприємстві, встановлення комунікативних зв'язків, аргументоване обґрунтування своєї точки зору, створення образу ефективного менеджера, управлінця, згуртування колективу, чітке висловлювання своїх думок, улагодження конфліктів, досягнення поваги в колективі, тобто набуттю риторичних вмінь і навичок.

Відтак, у професійній підготовці майбутніх менеджерів гостро постає проблема формування риторичної компетентності. Проте, набуттю магістрантами досвіду виконання риторичної діяльності приділяється недостатньо уваги. Отже, тема дисертаційного дослідження Ципіної Д.С. *«Формування риторичної компетентності майбутніх менеджерів в умовах магістерської підготовки»* є не лише цікавою, але й актуальною.

Актуальність теми підтверджується також і тим, що дисертаційна робота виконана відповідно до тематичного плану наукових досліджень Харківського національного економічного університету ім. С.Кузнеця в рамках комплексної наукової теми № 40/ 2015-2016 «Планування, моніторинг, самооцінка діяльності і розвитку вищого навчального закладу» (державний реєстраційний № 0115U002377).

*Вх. № 107-2/В
вж. 14.06.2016р.*

Тему дисертації затверджено вченою радою Харківського національного економічного університету ім. С.Кузнеця (протокол № 6 від 21.01.2013 р.) й узгоджено рішенням бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 7 від 24.09.2013 р.).

Науково-понятійний апарат дисертації визначено відповідно обраної теми, чітко окреслені об'єкт, предмет, мета, завдання дослідження. Всебічному розв'язанню завдань наукового пошуку сприяла система теоретичних і практичних методів дослідження, джерельна база.

У дисертаційному дослідженні автор поставила собі за мету теоретично обґрунтувати, розробити й експериментально перевірити педагогічну технологію формування риторичної компетентності майбутніх менеджерів в умовах магістерської підготовки.

Досягнення поставленої мети базується на визначенні сутності і структури риторичної компетентності в професійній діяльності менеджера на основі вивчення наукової літератури, аналізі існуючих систем формування риторичної компетентності майбутніх магістрів з менеджменту в процесі професійної підготовки, теоретичному обґрунтуванні і розробці моделі та педагогічної технології формування риторичної компетентності майбутніх менеджерів в умовах магістерської підготовки, експериментальній перевірці результативності розробленої педагогічної технології формування риторичної компетентності майбутніх менеджерів в умовах магістерської підготовки.

2. Наукова новизна, теоретична і практична значущість дисертації.

Наукова новизна дисертаційного дослідження Ципіної Д.С. полягає в тому, що *вперше* теоретично обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено модель формування риторичної компетентності майбутніх менеджерів в умовах магістратури, яка відображає особливості її формування в системі професійної підготовки магістрів з менеджменту, а саме: поетапне засвоєння досвіду риторичної діяльності; риторизацію професійної

підготовки; інтеграцію змісту формування риторичної компетентності зі змістом дисциплін професійної підготовки магістрів напрям «Менеджмент» на основі міжпредметних зв'язків; педагогічну технологію формування риторичної компетентності майбутніх менеджерів в умовах магістерської підготовки та інваріантних кожному етапу мікроетапів реалізації навчальної діяльності (мотиваційно-цільового, когнітивно-орієнтувального, діяльнісно-операційного, оцінно-корекційного; *уточнено* структуру риторичної компетентності менеджера, уточнення полягає у виокремленні компонентів: мотиваційного; концептуально-когнітивного; комунікативно-діяльнісного, рефлексивного; *подальшого розвитку набули* принципи формування риторичної компетентності майбутніх менеджерів в умовах магістерської підготовки; а саме принципи риторизації професійної підготовки, ідеаловідповідності, пріоритету практики, гармонізуючого діалогу.

Практична цінність дослідження полягає в тому, що у процес магістерської підготовки майбутніх менеджерів впроваджено педагогічну технологію формування риторичної компетентності, зокрема, розроблено й апробовано факультативний курс «Риторика професійного спрямування».

До беззаперечних здобутків дисертантки слід віднести узагальнення значного практичного та теоретичного матеріалу, покладене в розробку навчального посібника «Тренінги з формування риторичної компетентності», рекомендованого для викладачів і студентів магістратури напрям «Менеджмент».

Використання розроблених авторкою методичних матеріалів можливе в системі вищої педагогічної освіти, підвищення кваліфікації викладачів ВНЗ. Теоретичні положення та практичні напрацювання, викладені в дисертації, можуть бути використані викладачами під час професійної підготовки майбутніх магістрів з менеджменту при вивченні навчальних дисциплін «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності», «Інвестиційний менеджмент», «Міжнародний маркетинг», «Ділова іноземна мова».

Результати дослідження *впроваджено* у навчально-виховний процес

Дніпропетровського національного університету ім. О.Гончара (довідка № 86-904-140 від 17.06.2015 р.), Херсонського державного університету (довідка № 01-28/1334 від 16.06.2015 р.), Харківського національного економічного університету ім. С.Кузнеця (довідка № 15/86-28-87 від 08.06.2015 р.), Харківського національного університету будівництва та архітектури (довідка № 07/909 від 28.04.2015 р.).

3. Дисертаційна робота складається з трьох розділів, кожний з яких характеризується певним внеском у розвиток теорії і методики професійної освіти.

У першому розділі «Формування риторичної компетентності майбутніх менеджерів в умовах магістерської підготовки як педагогічна проблема» дослідницею здійснено аналіз професійної діяльності менеджера, встановлено, що виконання ним функцій управління (планування, організації, мотивації та контролю), прийняття управлінських рішень та підтримка внутрішніх і зовнішніх комунікацій в організації здійснюються на основі риторичної діяльності.

Ципіною Д.С. проаналізовано теоретичні підходи до визначення поняття «риторична компетентність». На основі аналізу філософської, психолого-педагогічної та науково-методичної літератури уточнено понятійно-категоріальний апарат дослідження, зокрема сутність базових понять. Аналіз теоретичних джерел щодо дослідження риторичної компетентності у різних галузях знань (філософія, культурологія, соціальні комунікації, лінгвістика, педагогіка) довів, що риторична компетентність є інтегративною характеристикою особистості майбутнього менеджера.

Дисертанткою представлено власне бачення поняття «риторичної компетентності менеджера», яка визначена як здатність до ефективного здійснення риторичної діяльності в професійній сфері, що ґрунтується на системних знаннях з риторики, необхідних для виконання функцій управління (планування, організації, мотивації та контролю), та способах їх

здобуття, риторичних умінь та навичках, а також особистісних якостях, які проявляються через умотивованість, вольовий прояв і здатність до рефлексії.

Аналіз наукових праць учених дозволив дисертантці уточнити структуру риторичної компетентності, склад якої становлять такі компоненти: мотиваційний, концептуально-когнітивний, комунікативно-діяльнісний і рефлексивний.

На підґрунті аспектного аналізу виокремлено функції риторичної компетентності: мотивація, пізнання, формування, розвиток, комунікація, регуляція взаємовідносин в колективі, інтеграція всередині робочої групи, виховання.

Підсумки проведеного аналізу дали підставу дисертантці висунути гіпотезу про те, що рівень сформованості риторичної компетентності магістрантів даного професійного напрямку підвищиться за умови впровадження в процес їхньої професійної підготовки педагогічної технології, розробленої на основі моделі формування риторичної компетентності, провідною ознакою якої є поетапне засвоєння досвіду риторичної діяльності.

У *другому розділі* «Теоретичні та методичні засади розроблення педагогічної технології формування риторичної компетентності майбутніх менеджерів в умовах магістерської підготовки» Ципіною Д.С. визначено теоретичні, методологічні та аксіологічні орієнтири щодо реалізації педагогічного процесу формування риторичної компетентності майбутніх менеджерів в умовах магістерської підготовки. Дисертанткою обґрунтовано доцільність застосування концепції особистісно-орієнтованого навчання як теоретичної основи формування риторичної компетентності; доведено необхідність організації й реалізації педагогічного процесу формування риторичної компетентності на засадах системного, компетентнісного, контекстного, комунікативно-діялісного та знаково-символічного підходів.

Аналіз педагогічних принципів формування риторичної компетентності виявив необхідність доповнення загальнодидактичних

принципів специфічними: ідеаловідповідності, пріоритету практики, гармонізуючого діалогу, риторизації професійної підготовки.

Виглядають переконливими положення дослідження щодо змісту формування риторичної компетентності майбутніх менеджерів в умовах магістерської підготовки.

Звертаємо увагу на доцільність знайдених критеріїв та показників сформованості риторичної компетентності магістрантів: знаннєвий (показники – якості знань: повнота, оперативність, гнучкість; способи здобуття нових знань риторичної спрямованості); мовно-мовленнєвий (показники – культура мовлення, техніка мовлення, сформованість умінь монологічного та діалогічного мовлення); суб'єктний (показники – умотивованість та вольовий прояв до набуття та вдосконалення РК, здатність до рефлексії щодо власного риторичного досвіду, аналіз РД партнерів по комунікації). Сформованість РК визначено за трьома рівнями: низьким, середнім, високим.

У підрозділі 2.4 дисертанткою побудовано модель формування РК майбутніх менеджерів в умовах магістратури, до складу якої ввійшли мета, яка полягає у формуванні риторичної компетентності майбутніх менеджерів в умовах магістерської підготовки, а також концептуально-діагностичний, змістовий, процесуальний, контрольний блоки, що відображають логіку педагогічного процесу і приводять до результату – сформованості риторичної компетентності майбутніх менеджерів в умовах магістерської підготовки.

Модель має графічне зображення на рис. 2.4, що надає можливість комплексного сприйняття процесу формування риторичної компетентності майбутніх менеджерів в умовах магістерської підготовки.

У підрозділі 2.5 дисертанткою досить детально обгрунтовано педагогічну технологію формування риторичної компетентності майбутніх менеджерів в умовах магістерської підготовки, яка складається з трьох етапів: удосконалення вимовних, лексичних, граматичних навичок; формування вмінь монологічного мовлення; формування вмінь діалогічного

мовлення та інваріантних кожному етапу мікроетапів реалізації навчальної діяльності (мотиваційно-цільового, когнітивно-орієнтувального, діяльнісно-операційного, оцінно-корекційного). У тексті дисертації дослідниця чітко та послідовно описує кожен з етапів педагогічної технології.

Структурно доцільним у роботі є *третій розділ* дисертації «Експериментальна перевірка результативності реалізації педагогічної технології формування риторичної компетентності майбутніх менеджерів в умовах магістерської підготовки», в якому авторка послідовно описує етапи та результати проведення педагогічного експерименту для перевірки висунутої гіпотези.

Цілком виправданим є визначення етапів, за якими проводилося експериментальне дослідження результативності реалізації педагогічної технології, а саме: констатувальний (підготовка), формувальний (виконання) та контрольний (оцінювання отриманих результатів). Розроблений діагностичний інструментарій є комплексним, спрямованим на дослідження показників сформованості риторичної компетентності.

Для перевірки ефективності наукового дослідження авторкою використано комплекс теоретичних, емпіричних методів дослідження, методи математичної статистики та графічне зображення результатів. Методами дослідження під час експерименту були тестування, анкетування, діагностичні контрольні роботи, спостереження й самоспостереження, методи статистичного аналізу.

Результати експерименту, описані в третьому розділі, переконливо доводять ефективність проведеного дослідження.

Загальні висновки в цілому адекватно відображають зміст виконаного дослідження.

4. Аналіз змісту автореферату, віддрукованих праць та їх кількість за темою дисертації дозволяє зробити висновок, що в них достатньо повно відображено методику дослідження, наукові результати й основні висновки. Автореферат дисертаційної роботи відповідає за своїм змістом та структурою

дисертації. Усі пункти наукової новизни дослідження, які заявлені в авторефераті, в повній мірі відображені у дисертаційній роботі.

5. Дискусійні положення та зауваження до роботи.

У цілому, підкреслюючи фундаментальність і аналітичний характер представленого дисертаційного дослідження, а також відзначаючи наукову зрілість Д.С. Ципіної, дозволимо відмітити ряд дискусійних положень та зауважень до змісту роботи, а також висловити окремі побажання:

1. Деякі підрозділи дисертації перевантажені додатковою інформацією. Так, підрозділ 2.3. «Методи, форми та засоби формування риторичної компетентності майбутніх менеджерів в умовах магістерської підготовки» містить детальний виклад інформації про методи, форми, засоби, які загальновідомі, такі як дискусії, ділові ігри, презентації, проблемні лекції. Не заперечуючи цікавий характер представленої інформації, вважаємо, що вона переобтяжує сприйняття. тому варто було б детально зупинитися лише на маловідомих та нестандартних.

2. Автором теоретично обґрунтовано і розроблено педагогічну технологію формування риторичної компетентності майбутніх менеджерів в умовах магістратури, яка складається з трьох етапів. На нашу думку, педагогічна технологія значно виграла б, якби на першому етапі автор практично показала взаємозв'язок з навчальним матеріалом з риторики, що студенти отримали на рівні бакалавра.

3. Заслугове на позитивну оцінку рівень обґрунтованості моделі формування риторичної компетентності майбутніх менеджерів в умовах магістратури. Проте, на нашу думку, модель не є повною, а саме у моделі не знайшли відображення педагогічні умови, за яких процес формування риторичної компетентності буде відбуватися ефективніше.

4. В авторефераті доцільно виділити окремим пунктом міжнародні статті та статті у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз.

5. У тексті дисертації трапляються деякі повтори та стилістичні огріхи.

Отже, викладене дозволяє стверджувати, що дисертація Ципіної Діани Савеліївни «Формування риторичної компетентності майбутніх менеджерів в умовах магістерської підготовки» є самостійним, завершеним дослідженням, у якому одержані науково обгрунтовані результати в галузі теорії і методики професійної освіти, відповідає пп. 11-15 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 щодо кандидатських дисертацій, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 - теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

Завідувач кафедри ділової іноземної
мови та міжнародної комунікації
Національного університету харчових
технологій,
кандидат педагогічних наук, доцент

Г.А. Чердніченко

